

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji
w dziedzinie
MEDYCYNY PRACY

dla lekarzy posiadających specjalizacji I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej, medycyny pracy

AKTUALIZACJA 2018

Z upoważnienia Ministra Zdrowia
DYREKTOR
Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Jakub Berezowski 13 LIS. 2018

Warszawa 2014

*zgodnie z załącznikiem nr 6, pkt 1 „Wykaz specjalizacji lekarskich”, lp. 41 do rozporządzenia
Ministra Zdrowia z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie specjalizacji lekarzy
i lekarzy dentystów (Dz. U. poz. 26)*

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Dr Paweł Wdówik – konsultant krajowy w dziedzinie medycyny pracy, przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy;
2. Dr n. med. Ewa Wągrowaska-Koski – były konsultant krajowy w dziedzinie medycyny pracy;
3. Prof. dr hab. Jolanta Walusiak-Skorupa – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Dr Ewa Kaczanowska-Burker – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Dr Elżbieta Mokrosińska-Papis – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
6. Dr Magdalena Fijałkowska – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia;

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Cele

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie medycyny pracy umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną samodzielne wykonywanie zadań lekarza medycyny pracy.

2. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie przez lekarza szczególnych kwalifikacji w dziedzinie medycyny pracy umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną:

- 1) analizę i ocenę relacji zachodzących między stanem zdrowia a warunkami środowiska pracy osób narażonych na działanie czynników niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy i praktycznej nauki zawodu;
- 2) współdziałanie z pracodawcami w rozpoznawaniu i ocenie narażenia zawodowego na czynniki chemiczne, fizyczne, biologiczne, psychospołeczne występujące w środowisku pracy oraz narażenia wynikającego ze sposobów wykonywania pracy, mogących mieć ujemny wpływ na zdrowie;
- 3) sprawowanie profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi i pobierającymi praktyczną naukę zawodu;
- 4) profilaktykę, wczesne rozpoznawanie i leczenie chorób zawodowych oraz chorób pośrednio związanych z warunkami pracy;
- 5) diagnostykę i orzekanie w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
- 6) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy w konkretnych warunkach środowiska pracy;
- 7) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania prac wymagających dodatkowych uprawnień (np. kierowania pojazdami, posługiwania się bronią palną, licencji pracownika ochrony fizycznej);
- 8) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy w szczególnych rodzajach narażeń (promieniowania jonizującego, w warunkach tropikalnych, morskich i podwodnych);
- 9) prowadzenie ambulatoryjnej rehabilitacji leczniczej i zawodowej pracujących, uzasadnionej stwierdzoną patologią zawodową;
- 10) inicjowanie, opracowywanie i realizowanie programów profilaktycznych oraz programów promocji zdrowia w miejscu pracy i praktycznej nauki zawodu;
- 11) inicjowanie i opracowywanie programów ukierunkowanych na powroty do pracy i podtrzymywanie aktywności zawodowej;
- 12) identyfikację i ocenę ryzyka zdrowotnego spowodowanego zagrożeniami występującymi w miejscu pracy oraz informowanie pracodawców i pracujących

o możliwości wystąpienia niekorzystnych skutków zdrowotnych będących jego następstwem i sposobach ich ograniczania;

- 13) współdziałanie z pracodawcami w zakresie oceny ryzyka zawodowego, organizacji stanowisk i warunków pracy w sposób optymalny z punktu widzenia fizjologii, psychologii pracy i ergonomii oraz zapewnienia pracownikom właściwych środków ochrony zbiorowej i osobistej;
- 14) współdziałanie z pracodawcami w zakresie oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- 15) dobór metod monitoringu biologicznego;
- 16) doradztwo w procesach decyzyjnych dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy;
- 17) analizę przyczyn zdrowotnych wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz innych zjawisk wskazujących na patologie związane z warunkami pracy i środowiska komunalnego;
- 18) współdziałanie z lekarzami udzielającymi pracującym świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (lekarze rodzinni), szczególnie poprzez udzielanie im konsultacji i wymianę informacji o stanie zdrowia pracujących objętych ich opieką, zwłaszcza o stanach chorobowych mogących mieć związek z zagrożeniami zawodowymi lub sposobem wykonywania pracy.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje zawodowe, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz różnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz-pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy wykaze się przedstawioną poniżej wiedzą:

1. Organizacja ochrony zdrowia:

- 1) zasady organizacyjne opieki zdrowotnej w Polsce;
- 2) zasady finansowania opieki zdrowotnej, ze szczególnym uwzględnieniem świadczeń z zakresu medycyny pracy;
- 3) służba medycyny pracy (SMP):
 - a) struktura organizacyjna i zadania SMP, różnice w odniesieniu do powszechnego systemu opieki zdrowotnej,
 - b) cele działalności profilaktycznej SMP, formy tej działalności,
 - c) profilaktyczna opieka zdrowotna nad pracownikami i pracującymi,

- d) profilaktyczna opieka zdrowotna nad grupami szczególnego ryzyka (osoby młodociane, niepełnosprawne, kobiety w ciąży),
 - e) szczepienia ochronne jako element ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez szkodliwy czynnik biologiczny;
- 4) współpracownicy wewnętrzni i zewnętrzni w realizacji zadań SMP (poznanie organizacji partnerów, ich specyficznych zadań, określenie pól współpracy, wymiany informacji itp.):
- a) współpraca w strukturach SMP (partnerzy wewnętrzni):
 - lekarze POZ, inni lekarze specjaliści, pielęgniarki, psychologzy, inne osoby posiadające kwalifikacje zawodowe, które są niezbędne do wykonywania wielodyscyplinarnych zadań tej służby: zakres kompetencji, uprawnienia, pola kooperacji;
 - b) współpraca z partnerami SMP (partnerzy zewnętrzni):
 - pracodawcy: zakres obowiązkowy i ponadobowiązkowy ochrony zdrowia pracowników, SMP w roli doradczej dla pracodawcy, umowy między SMP i pracodawcą,
 - pracownicy: SMP jako doradca pracowników w sprawach zdrowia (promocja zdrowia) i kształtowania zdrowego miejsca pracy, współpraca ze związkami zawodowymi,
 - Państwowa Inspekcja Sanitarna i Państwowa Inspekcja Pracy: struktury, kompetencje, pożądany zakres wymiany informacji, współpraca w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych występujących w miejscu pracy,
 - współdziałanie z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej (POZ): zakres informacji jaki powinien być wymieniony między lekarzem POZ i lekarzem SMP, formy kontaktu,
 - instytucje ubezpieczeniowe, organizacja ubezpieczeń w Polsce, zwłaszcza ubezpieczeń rentowych i wypadkowych, zakres odszkodowań w związku z następstwami zdrowotnymi związanymi z pracą, zasady kontaktów w sprawach orzeczniczych;
- 5) zasady programowania działalności profilaktycznej (w tym współpraca z pielęgniarką medycyny pracy w działalności profilaktycznej), wykorzystywanie informacji demograficznych i epidemiologicznych;
- 6) funkcjonowanie lekarza SMP na rynku świadczeń zdrowotnych (zakres oferty, poszukiwanie partnerów i współwykonawców, zasady rozliczeń finansowych);
- 7) istota promocji zdrowia, cele, zasady przygotowania, wdrażania i oceny zakładowych programów promocji zdrowia oraz edukacji zdrowotnej, rola lekarza w koncepcji promocji zdrowia;
- 8) organizowanie i wykonywanie nadzoru w medycynie pracy: zakres formalny nadzoru (regulacje prawne, możliwości wykorzystania innego personelu niż lekarze) oraz formy pomocy merytorycznej i specjalistycznej;
- 9) dokumentacja obowiązująca w służbie zdrowia i specyficzna dokumentacja obowiązująca służbę medycyny pracy (SMP): rodzaje dokumentacji, możliwości wykorzystania informacji, poprawność dokumentacji, zasady przechowywania oraz udostępniania dokumentacji; wykorzystanie informatyki dla celów dokumentacyjnych w SMP;
- 10) znajomość przepisów prawnych obowiązujących w Polsce w odniesieniu do:
- a) ochrony zdrowia pracujących (ustawa o służbie medycyny pracy i przepisy wykonawcze do ustawy), rozwiązania prawne dotyczące ochrony zdrowia pracowników ujęte w Kodeksie pracy i przepisy wykonawcze z tego zakresu,

- zwłaszcza dotyczące wykonywania badań profilaktycznych pracowników (w tym grup szczególnego ryzyka) i postępowania dotyczącego chorób zawodowych,
- b) zdrowia publicznego, w tym polityki senioralnej,
 - c) orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności,
 - d) wybranych zagadnień z ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty i ustawy o izbach lekarskich,
 - e) ubezpieczenia społecznego (przepisy regulujące udział pracowników medycznych w postępowaniu rentowym, zasady orzecznictwa o czasowej i długotrwałej niezdolności do pracy),
 - f) zasad odrębnego orzecznictwa o możliwości wykonywania niektórych prac lub czynności (np. kierowania pojazdami, posługiwania się bronią, ochrony osób i mienia, prac, przy których wykonywaniu istnieje ryzyko przeniesienia zakażenia na inne osoby),
 - g) odpowiedzialności cywilnej i karnej lekarza.

2. Higiena pracy:

- 1) zasady klasyfikacji substancji chemicznych pod względem ich skutków dla zdrowia;
- 2) znajomość klasyfikacji czynników rakotwórczych dla ludzi;
- 3) znajomość definicji najwyższego dopuszczalnego stężenia i natężenia (NDS, NDN), najwyższego dopuszczalnego stężenia chwilowego (NDSCh), najwyższego dopuszczalnego stężenia pułapowego (NDSp);
- 4) znajomość zasad oceny narażenia zawodowego na substancje chemiczne, z uwzględnieniem:
 - a) strategii pobierania próbek powietrza i materiału biologicznego,
 - b) zastosowania dozymetrii indywidualnej,
 - c) zasad oceny działania toksycznego w przypadku występowania w powietrzu kilku substancji szkodliwych;
- 5) znajomość podstaw toksokinetyki (wchłanianie, dystrybucja, metabolizm i wydalanie ksenobiotyku z organizmu) związków chemicznych;
- 6) znajomość zasad monitoringu biologicznego narażenia na czynniki toksyczne, w tym wchłaniające się przez skórę, z uwzględnieniem wczesnych efektów działania i zalecanych wartości dopuszczalnego stężenia biologicznego (DSB);
- 7) znajomość zasad ochrony zdrowia i możliwości ograniczenia ryzyka zdrowotnego osób pracujących w narażeniu na szkodliwe czynniki chemiczne, ze szczególnym uwzględnieniem czynników rakotwórczych;
- 8) znajomość ogólnego podziału i charakterystyki fizycznych czynników szkodliwych (pyły, hałas, drgania mechaniczne, promieniowanie jonizujące i niejonizujące, mikroklimat, ciśnienie atmosferyczne, oświetlenie);
- 9) znajomość źródeł i zasad oceny ekspozycji zawodowej na fizyczne czynniki szkodliwe, w tym:
 - a) pyły, z uwzględnieniem znajomości wartości NDS dla pyłu całkowitego, respirabilnego i włókien respirabilnych,
 - b) hałas,
 - c) drgania mechaniczne (o działaniu miejscowym i ogólnym),
 - d) promieniowanie jonizujące,
 - e) promieniowanie niejonizujące,
 - f) mikroklimat,
 - g) zwiększone lub zmniejszone ciśnienie atmosferyczne,
 - h) oświetlenie;
- 10) znajomość skutków biologicznych działania czynników fizycznych, w tym:

- a) aerozoli i pyłów przemysłowych pochodzenia organicznego i mineralnego, ze szczególnym uwzględnieniem pyłu zawierającego krystaliczną krzemionkę i azbest,
 - b) hałasu,
 - c) wibracji miejscowej i ogólnej,
 - d) promieniowania jonizującego,
 - e) promieniowania niejonizującego (pola elektromagnetyczne, promieniowanie optyczne),
 - f) mikroklimatu gorącego i zimnego,
 - g) zwiększonego lub zmniejszonego ciśnienia atmosferycznego,
 - h) nadmiernego lub niedostatecznego oświetlenia;
- 11) znajomość zasad ochrony zdrowia i możliwości ograniczenia ryzyka zdrowotnego osób pracujących w narażeniu na wymienione wyżej szkodliwe czynniki fizyczne (profilaktyka techniczna i medyczna);
- 12) znajomość definicji i podziału źródeł narażenia, oceny narażenia zawodowego, działania biologicznego i zasad ochrony zdrowia osób pracujących w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne występujące w środowisku pracy;
- 13) znajomość ogólnego podziału, charakterystyki, oceny narażenia zawodowego i zasad ochrony zdrowia pracujących w narażeniu na czynniki uciążliwe związane ze sposobem wykonywania pracy, w tym znajomość oceny ryzyka zdrowotnego i sposobów ochrony zdrowia osób pracujących przy monitorach ekranowych.

3. Fizjologia pracy i ergonomia:

- 1) znajomość klasyfikacji wysiłków fizycznych oraz fizjologicznych reakcji na wysiłek statyczny i/lub dynamiczny w zależności od intensywności i czasu trwania;
- 2) znajomość metod pomiarów i kryteriów oceny ciężkości pracy, wydatku energetycznego, obciążeń wynikających z wysiłku statycznego, pozycji ciała, powtarzalności ruchów roboczych;
- 3) znajomość rodzajów i mechanizmów powstawania zmęczenia oraz sposobów jego zapobiegania;
- 4) znajomość racjonalnych fizjologicznie zasad organizacji pracy (przerwy w pracy, systemy zmianowe);
- 5) znajomość podstawowych ergonomicznych zasad organizacji stanowiska pracy wykonywanej w pozycji siedzącej, stojącej oraz zasad podnoszenia i przenoszenia ciężarów;
- 6) znajomość podstawowych metod pomiaru i kryterium oceny obciążeń narządu ruchu oraz zasad prawidłowego używania układu ruchu;
- 7) znajomość zasad oceny zdolności do pracy fizycznej z uwzględnieniem czynników determinujących i modyfikujących (w tym wynikających z czynników środowiska pracy, wieku, niepełnosprawności, ciąży).

4. Psychologia pracy:

- 1) elementarna wiedza o psychospołecznych czynnikach wpływających na zdrowie i funkcjonowanie pracowników, w tym:
 - a) rodzaje psychospołecznych zagrożeń występujących w środowisku pracy,
 - b) mechanizmy oddziaływania czynników psychospołecznych na zdrowie i funkcjonowanie człowieka,
 - c) skutki występowania psychospołecznych zagrożeń w środowisku pracy (zdrowie somatyczne i psychiczne, funkcjonowanie człowieka i organizacji);
- 2) znajomość roli badań psychologicznych w ocenie zdolności do pracy oraz w diagnostyce, orzecznictwie i profilaktyce chorób zawodowych;

- 3) znajomość psychologicznych uwarunkowań dotyczących bezpieczeństwa pracy;
- 4) znajomość mechanizmów działania stresu w pracy, diagnostyki przyczyn stresu i jego procesu, strategii zwalczania stresu i technik jego łagodzenia;
- 5) jakość relacji międzyludzkich w pracy a zdrowie i funkcjonowanie pracowników (agresja, mobbing, molestowanie seksualne w pracy);
- 6) znajomość zasad diagnozy i zapobiegania stresowi traumatycznemu.

5. Epidemiologia i statystyka medyczna:

- 1) znajomość pozytywnych i negatywnych mierników stanu zdrowia;
- 2) znajomość celów i zadań epidemiologii w medycynie pracy (rodzaje i metody badań epidemiologicznych, epidemiologia chorób zawodowych);
- 3) znajomość zasad opracowywania dokumentacji do badań kwestionariuszowych, dotyczących oceny warunków pracy i stanu zdrowia pracowników;
- 4) znajomość zasad etycznych dotyczących prac badawczych, w szczególności badań medycznych (także zasad działania komisji bioetycznych);
- 5) znajomość podstawowych testów statystycznych, które mogą być stosowane w ocenie stanu zdrowia pracujących;
- 6) umiejętność posługiwania się informacjami statystycznymi w systemie ochrony zdrowia pracujących.

6. Kliniczna medycyna pracy:

Patomechanizm zmian chorobowych, symptomatologia kliniczna, kryteria diagnostyczne, diagnostyka różnicowa, orzecznictwo, profilaktyka i leczenie chorób zawodowych i chorób pośrednio związanych z pracą.

7. Wymagane wiadomości ogólne:

- 1) znajomość zasad postępowania w przypadku chorób zawodowych i chorób pośrednio związanych z pracą;
- 2) znajomość struktury chorób zawodowych w Polsce.

8. Wymagane wiadomości szczegółowe:

- 1) zatrucia ostre albo przewlekłe i ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne, ze szczególnym uwzględnieniem zatruc wywołanych niżej wymienionymi grupami związków chemicznych:
 - a) substancje nieorganiczne:
 - metale (ołów, rtęć, mangan, kadm, cynk, chrom, nikiel, arsen, inne),
 - inne substancje nieorganiczne (fosfor, fluor, dwusiarczek węgla [CS₂], inne),
 - gazy toksyczne (tlenek węgla, cyjanowodór, siarkowodór, dwutlenek węgla [CO₂], inne),
 - gazy drażniące (chlor, fosgen, tlenki azotu, inne),
 - gazy obojętne,
 - b) substancje organiczne:
 - węglowodory łańcuchowe (benzyna, benzyna lakowa, tetraetylek ołowiu, inne),
 - węglowodory chlorowane (chlorek i bromek metylu, czterochlorek węgla, trichloroetylen, chlorek winylu, polichlorowane bifenyle, inne),
 - c) węglowodory pierścieniowe:
 - benzen i jego homologi (toluen, ksylen),
 - nitro- i aminopochodne węglowodorów pierścieniowych (nitrobenzen, dinitrobenzen, trinitrotoluen, anilina, benzydyna, fenyloalanina),
 - inne węglowodory pierścieniowe i ich pochodne,
 - fenole (fenol, krezol, dinitrofenol),
 - alkohole (alkohol metylowy, inne),

- związki używane do produkcji tworzyw sztucznych (chlorek winylu, akrylonitryl, styren, triortokrezylofosforan),
- d) pestycydy:
 - związki fosforoorganiczne,
 - pochodne dwupirydyli,
 - organiczne związki rtęci,
 - pochodne węglowodorów chlorowanych,
- e) środki żrące:
 - stężone kwasy i zasady,
- f) znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy w ostrych zatruciach:
 - leczenie ostrych zatruc (eliminacja trucizn, swoiste odtrutki);
- 2) gorączka metaliczna;
- 3) pylice płuc, w tym:
 - a) pylica krzemowa,
 - b) pylica górników kopalń węgla,
 - c) pylico-gruźlica,
 - d) pylica azbestowa,
 - e) inne rodzaje pylic;
- 4) choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu, w tym:
 - a) rozległe zgrubienia opłucnej,
 - b) rozległe blaszki opłucnej lub osierdzia,
 - c) wysięk opłucnowy;
- 5) przewlekłe zapalenie oskrzeli wywołane narażeniem na pyły lub gazy drażniące;
- 6) astma oskrzelowa wywołana czynnikami zawodowymi;
- 7) zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych (postać ostra, podostra i przewlekła);
- 8) ostre uogólnione reakcje alergiczne wywołane czynnikami zawodowymi;
- 9) alergiczny nieżyt nosa o etiologii zawodowej;
- 10) przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym;
- 11) zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym o etiologii zawodowej;
- 12) byssinoza;
- 13) beryloza;
- 14) choroby płuc wywołane pyłem metali twardych;
- 15) przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym;
- 16) choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego – znajomość kryteriów diagnostycznych niżej wymienionych uszkodzeń popromiennych ostrych, przewlekłych i odległych:
 - a) ostra uogólniona choroba popromienna spowodowana napromienianiem całego ciała lub przeważającej jego części,
 - b) ostra choroba popromienna o charakterze zmian zapalnych lub zapalno-martwiczych skóry i tkanki podskórnej,
 - c) przewlekłe popromienne zapalenie skóry,
 - d) przewlekłe uszkodzenie szpiku kostnego,
 - e) zaćma popromienna;
- 17) nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników uznanych za rakotwórcze u ludzi, występujących w środowisku pracy, w tym znajomość:
 - a) czynników o udowodnionym i o potencjalnym działaniu rakotwórczym u ludzi,
 - b) pozazawodowych czynników ryzyka chorób nowotworowych,
 - c) okresów latencji i lokalizacji pierwotnej nowotworów złośliwych,

- d) zasad ustalania związku przyczynowego nowotworów złośliwych z warunkami pracy,
 - e) zasad szacowania prawdopodobieństwa nowotworów złośliwych z ekspozycją zawodową na promieniowanie jonizujące;
- 18) choroby skóry wywołane działaniem czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych z uwzględnieniem znajomości występowania najczęściej uczulających związków chemicznych w różnych produktach i wyrobach przemysłowych (metale, aldehydy, związki aromatyczne i alifatyczne, składowe gumy, tworzywa sztuczne) oraz diagnostyki niżej wymienionych jednostek chorobowych:
- a) alergiczne kontaktowe zapalenie skóry,
 - b) kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia,
 - c) trądzik olejowy, smarowy, chlorowy oraz toksyczne zapalenie skóry wywołane przez smary lub oleje,
 - d) drożdżakowe zapalenie skóry rąk i grzybice skóry wywołane czynnikami zawodowymi,
 - e) pokrzywka kontaktowa i liszaj płaski kontaktowy,
 - f) fotodermatozy zawodowe;
- 19) przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy, w tym:
- a) przewlekłe zapalenie ścięgien i pochewek ścięgnistych,
 - b) przewlekłe uszkodzenie łokotki,
 - c) przewlekłe uszkodzenie torebki stawowej i kaletki maziowej,
 - d) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku,
 - e) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej,
 - f) zmęczeniowe złamanie kości;
- 20) przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy, w tym:
- a) zespół cieśni nadgarstka,
 - b) zespół rowka nerwu łokciowego,
 - c) zespół kanału de Guyona,
 - d) uszkodzenie nerwu strzałkowego wspólnego u osób wykonujących pracę w pozycji kucznej;
- 21) uszkodzenie słuchu wywołane działaniem hałasu;
- 22) zespół wibracyjny wywołany działaniem wibracji miejscowej i ogólnej:
- a) znajomość klasyfikacji klinicznej zespołu wibracyjnego,
 - b) znajomość kryteriów diagnostycznych zespołu wibracyjnego i interpretacji wyników badań diagnostycznych;
- 23) choroby wywołane pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego, w tym:
- a) choroba dekompresyjna,
 - b) urazy ciśnieniowe,
 - c) następstwa oddychania mieszaninami gazowymi pod zwiększonym ciśnieniem;
- 24) choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia, w tym:
- a) udar cieplny albo jego następstwa,
 - b) wyczerpanie cieplne albo jego następstwa,
 - c) odmrożyny;
- 25) choroby narządu wzroku wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi albo biologicznymi, w tym:
- a) alergiczne zapalenie spojówek,
 - b) zwyrodnienie rogówki wywołane czynnikami drażniącymi,
 - c) ostre zapalenie spojówek wywołane promieniowaniem nadfioletowym,

- d) zaćma wywołana działaniem promieniowania podczerwonego lub długofalowego nadfioletowego,
 - e) centralne zmiany zwyrodnieniowe siatkówki i naczyńki wywołane krótkofalowym promieniowaniem podczerwonym lub promieniowaniem widzialnym z obszaru widma niebieskiego,
 - f) epidemiczne wirusowe zapalenie spojówek lub rogówki;
- 26) choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa z uwzględnieniem znajomości najczęstszych źródeł chorób zakaźnych i pasożytniczych pochodzenia zawodowego, w tym:
- a) wirusowe zapalenie wątroby,
 - b) borelioza,
 - c) gruźlica,
 - d) inne choroby zakaźne lub pasożytnicze,
 - e) przeprowadzanie szczepień ochronnych w celu ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez szkodliwe czynniki biologiczne;
- 27) znajomość skutków zdrowotnych działania pól elektromagnetycznych (termicznych i pozatermicznych);
- 28) znajomość zespołów klinicznych w chorobach zawodowych układu nerwowego i zasad ich diagnostyki:
- a) zespół rzekomonerwicowy:
 - obraz kliniczny, zasady ustalania, rozpoznania z uwzględnieniem obiektywizacji dolegliwości, różnicowania z innymi zmianami chorobowymi o podobnym przebiegu i objawach,
 - b) zespół encefalopatyczny (encefalopatia):
 - obraz kliniczny, zasady ustalania rozpoznania, różnicowanie z pierwotnymi tzw. samoistnymi chorobami układu nerwowego (choroby naczyniowe mózgu, następstwa przebytych urazów czaszkowo-mózgowych, następstwa przebytych neuroinfekcji, choroby demielinizacyjne, choroby zwyrodnieniowe i metaboliczne mózgu, padaczka),
 - c) zespół polineuropatyczny (polineuropatia):
 - obraz kliniczny ze szczególnym omówieniem polineuropatii czuciowej i neuropatii autonomicznej, zasady ustalania rozpoznania z uwzględnieniem obiektywizacji dolegliwości, różnicowanie z zespołami polineuropatycznymi o znanej etiologii (infekcyjnej, metabolicznej, alkoholowej, cukrzycowej, poplekowej, genetycznie uwarunkowanej);
- 29) znajomość wpływu substancji chemicznych na płodność, rozród i rozwój potomstwa;
- 30) wiedza na temat odległych skutków toksycznych (mutagenność i teratogeneza);
- 31) znajomość wpływu czynników występujących w środowisku pracy na rozwój innych chorób, w tym na:
- b) nadciśnienie tętnicze,
 - c) chorobę niedokrwienną serca,
 - d) przewlekłe zapalenie oskrzeli,
 - e) choroby układu ruchu,
 - f) zespoły psychosomatyczne;
- 32) znajomość zagadnień dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, sprawowania opieki profilaktycznej nad pracownikami niepełnosprawnymi, rozeznania potrzeb wynikających z niepełnosprawności, sposobów dostosowania stanowiska pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, opracowywania indywidualnych programów rehabilitacji i aktywnego uczestnictwa w procesie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy wykaże się przedstawioną poniżej umiejętnością:

- 1) właściwej interpretacji danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych;
- 2) opracowania oceny potrzeb zdrowotnych dla pracowników zatrudnionych w warunkach stwarzających szczególne ryzyko zdrowotne;
- 3) sprawowania opieki profilaktycznej nad pracującymi, w tym wykonywania kontroli zdrowia pracujących w celu aktywnego oddziaływania na poprawę warunków pracy, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ochrony zdrowia i ubezpieczeń społecznych;
- 4) przeprowadzenia wizytacji stanowiska pracy, ze szczególnym uwzględnieniem doradztwa w zakresie zmian organizacyjnych i technologicznych mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo i zdrowie pracownika;
- 5) dokonania oceny stanu zdrowia podopiecznych objętych profilaktyczną opieką zdrowotną ze szczególnym uwzględnieniem związku przyczynowego zachorowań z warunkami środowiska pracy i czynnikami pozazawodowymi;
- 6) przeprowadzenia oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej;
- 7) przeprowadzenia postępowania diagnostyczno-orzeczniczego w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
- 8) prowadzenia dokumentacji medycznej indywidualnej i zbiorczej, określonej w przepisach prawa dotyczących dokumentacji medycznej w służbie medycyny pracy oraz dokumentowania chorób zawodowych;
- 9) sprawowania fachowego nadzoru nad podstawowymi jednostkami służby medycyny pracy;
- 10) przeprowadzenia oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności i aktywnego uczestnictwa w procesie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 11) oceny (szacowania) ryzyka zdrowotnego, będącego następstwem narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe środowiska pracy;
- 12) analizy przyczyn wypadku przy pracy;
- 13) interpretacji testów ekspozycyjnych;
- 14) interpretacji zdjęć RTG w pylicy płuc i znajomości międzynarodowej radiologicznej klasyfikacji pylic oraz zastosowania innych technik obrazowania w zawodowych chorobach układu oddechowego;
- 15) interpretacji wyników badań czynnościowych i wydolności układu oddechowego;
- 16) interpretacji badań reaktywności skurczowej oskrzeli;
- 17) interpretacji wyników prowokacyjnych testów inhalacyjnych;
- 18) interpretacji zapisów EKG i zastosowania innych metod oceny układu krążenia;
- 19) interpretacji badań RTG układu kostno-stawowego w zespole wibracyjnym i w osteofluorozie;
- 20) interpretacji wyników badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego;
- 21) interpretacji wyników badania palestezjometrycznego;
- 22) oceny narządu słuchu i równowagi, w tym interpretacji wyników badania audiometrycznego tonalnego, możliwości zastosowania obiektywnych metod oceny słuchu i podstawowych metod oceny czynności błędnika;
- 23) diagnostyki narządu głosu i zastosowania badań pomocniczych dla oceny zmian chorobowych;

- 24) diagnostyki zmian chorobowych skóry;
- 25) interpretacji wyników badań alergologicznych, w tym punktowych i płatkowych testów skórnych, oznaczeń przeciwciał IgE w surowicy;
- 26) oceny układu nerwowego i zastosowania podstawowych pomocniczych badań diagnostycznych w chorobach ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego (EEG, EMG);
- 27) oceny narządu wzroku, w tym interpretacji podstawowych elementów badania okulistycznego (ostrość wzroku, pole widzenia, rozpoznawanie barw, widzenie obuoczne);
- 28) podejmowania działań mających na celu zapobieganie chorobom zawodowym i chorobom związanym z pracą (profilaktyka medyczna i techniczna);
- 29) opracowywania zakładowych programów profilaktycznych, promocji zdrowia i programów ukierunkowanych na powroty do pracy;
- 30) kierowania zespołami ludzkimi biorącymi udział w ochronie zdrowia pracujących;
- 31) posługiwania się technikami komputerowymi w gromadzeniu i przetwarzaniu danych, dotyczących oceny warunków pracy i oceny stanu zdrowia pracowników.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie uczestniczenia tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów określony jest w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

1. Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie misji służby medycyny pracy i zadań lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną.

Zakres wiedzy:

- 1) wprowadzenie w problematykę, cele i obszar działania medycyny pracy;
- 2) zadania, kompetencje i oczekiwane wyniki kształcenia specjalisty w tej dziedzinie;
- 3) podstawy dobrej praktyki lekarskiej, w tym zasady praktyki opartej na rzetelnych i aktualnych publikacjach;
- 4) wprowadzenie do przedmiotów klinicznych objętych programem szkolenia specjalizacyjnego;
- 5) podstawy higieny pracy;
- 6) podstawy farmakoekonomiki;
- 7) formalnoprawne podstawy doskonalenia zawodowego lekarzy;
- 8) podstawy onkologii;
- 9) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku trwania modułu specjalistycznego w zakresie medycyny pracy.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

2. Kurs podstawowy: „Medycyna pracy I – część higieniczna”

Cel kursu: nabycie przez lekarza z wiedzy w zakresie higieny i bezpieczeństwa pracujących, fizjologii pracy i ergonomii, psychologii pracy, promocji zdrowia, organizacji ochrony zdrowia pracujących.

Zakres wiedzy:

1. Podstawowa wiedza z zakresu higieny pracy w stopniu umożliwiającym lekarzowi dokonanie oceny warunków higienicznych środowiska pracy:
 - 1) czynniki fizyczne (mikroklimat, oświetlenie, pyły przemysłowe, promieniowanie jonizujące, promieniowanie optyczne, pola elektromagnetyczne, hałas i wibracje) – przeprowadzenie i udokumentowanie oceny narażenia zawodowego i oceny ryzyka zdrowotnego;
 - 2) czynniki chemiczne (podstawy toksykologii, wchłanianie, biotransformacja i wydalanie trucizn z ustroju), czynniki rakotwórcze i mutagenne, zasady ustalania najwyższych dopuszczalnych stężeń w powietrzu stanowisk pracy, zagrożenia dla zdrowia stwarzane przez nanocząsteczki;
 - 3) czynniki biologiczne – klasyfikacja czynników biologicznych, nadzór nad stanem zdrowia pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne;
2. Podstawowa wiedza z zakresu fizjologii pracy (klasyfikacja wysiłków fizycznych, metody pomiarów i kryteriów oceny ciężkości pracy, wydatku energetycznego, obciążeń wynikających z wysiłku statycznego, pozycji ciała, powtarzalności ruchów roboczych);
3. Podstawowa wiedza z zakresu psychologii pracy (czynniki psychospołeczne wpływające na zdrowie pracowników, badania psychologiczne dla potrzeb ochrony zdrowia pracujących);
4. Epidemiologia, organizacja ochrony zdrowia pracujących (znaczenie badań epidemiologicznych w medycynie pracy, mierniki stanu zdrowia populacji, struktura organizacyjna służby medycyny pracy, zasady finansowania);
5. Promocja zdrowia w miejscu pracy (istota promocji zdrowia, zasady przygotowania, wdrażania i oceny zakładowych programów promocji zdrowia, rola lekarza w koncepcji promocji zdrowi);
6. Umiejętność nawiązania współpracy z pracodawcami i pracownikami umożliwiającej wpływ na doskonalenie warunków pracy, zwłaszcza w zakresie projektowania i realizacji programów promocji zdrowia.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 12 dni (96 godzin dydaktycznych) w pierwszym roku modułu specjalistycznego w zakresie medycyny pracy.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

3. Kurs podstawowy: „Medycyna pracy II – część kliniczna”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy z zakresu klinicznej medycyny pracy, w szczególności procedur postępowania w sprawach chorób zawodowych i oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowa wiedza z zakresu klinicznej medycyny pracy w stopniu umożliwiającym lekarzom specjalizującym się:
 - a) poznanie przepisów prawa istotnych w codziennej praktyce lekarza medycyny pracy,
 - b) nabycie wiedzy z zakresu procedur postępowania w sprawach chorób zawodowych i wypadków przy pracy, rodzajów świadczeń przysługujących z tytułu następstw chorób zawodowych i wypadków przy pracy,
 - c) nabycie wiedzy z zakresu problemów onkologii w medycynie pracy,
 - d) nabycie wiedzy z zakresu problemów zdrowia psychicznego w medycynie pracy;
- 2) przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego, leczenia i zapobiegania w chorobach zawodowych oraz chorobach związanych pośrednio z warunkami pracy (na podstawie znajomości patomechanizmu chorób i objawów klinicznych);
- 3) zaprojektowanie zakresu badania profilaktycznego odpowiedniego do narażenia i wykonanie takiego badania;
- 4) wykonanie samodzielnie i/lub we współpracy z właściwymi specjalistami orzecznictwa dotyczącego możliwości wykonywania pracy w określonych warunkach środowiska pracy;
- 5) znajomość zasad opieki profilaktycznej nad osobami należącymi do grup szczególnego ryzyka;
- 6) szczepienia ochronne w praktyce lekarza medycyny pracy;
- 7) działanie biologiczne promieniowania jonizującego;
- 8) skutki deterministyczne i stochastyczne narażenia na promieniowanie jonizujące;
- 9) znajomość przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników narażonych zawodowo na promieniowanie jonizujące.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 15 dni (120 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku modułu specjalistycznego w zakresie medycyny pracy.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: W ramach kursu jest realizowane przeszkolenie w zakresie promieniowania jonizującego, o którym mowa w przepisach o przeprowadzaniu badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy.

4. Kurs: „Diagnostyka pylic ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowej klasyfikacji radiologicznej pylic (ILO)”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie międzynarodowej klasyfikacji radiologicznej pylic (ILO), nabycie umiejętności oceny radiogramów i orzekania o zawodowych chorobach układu oddechowego będących następstwem narażenia na pył o działaniu zwłókniającym.

Zakres wiedzy:

Wykłady:

- 1) epidemiologia i historia naturalna pylic;
- 2) międzynarodowa klasyfikacja radiologiczna pylic;
- 3) definicja i klinika pylic;

- 4) metody badania czynnościowego płuc ze szczególnym uwzględnieniem pylic;
- 5) tomografia komputerowa w diagnostyce pylicy azbestowej.

Ćwiczenia:

- 1) ocena własna międzynarodowego standardu radiologicznego pylic;
- 2) przydatność metod badania czynnościowego płuc w rozpoznawaniu i ocenie klinicznej pylic;
- 3) ocena zdjęć RTG ze standardem międzynarodowej klasyfikacji;
- 4) demonstracja archiwalnych radiogramów.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych (w tym 1,5-2 dni ćwiczeń praktycznych w zakresie oceny radiogramów).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

5. Kurs: „Zasady orzekania o predyspozycjach zdrowotnych do pracy w narażeniu na czynniki drażniące i uczulające skórę oraz diagnostyki, orzecznictwa i profilaktyki chorób zawodowych skóry”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie orzekania o zdolności do pracy i chorób zawodowych skóry.

Zakres wiedzy:

- 1) epidemiologia chorób zawodowych skóry;
- 2) dermatologiczne środki ochrony skóry w przemyśle;
- 3) alergologia zawodowa na metale, aldehydy oraz tworzywa sztuczne;
- 4) uczulenie kontaktowe na składowe gumy;
- 5) choroby skóry wywołane czynnikami chemicznymi o działaniu drażniącym;
- 6) inne choroby zawodowe skóry;
- 7) trudności diagnostyczno-orzecznicze w chorobach zawodowych skóry.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

6. Kurs: „Zasady orzekania o predyspozycjach zdrowotnych do pracy w narażeniu na hałas i nadmierny wysiłek głosu oraz diagnostyki, orzecznictwa i profilaktyki chorób zawodowych narządu słuchu i narządu głosu”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie orzekania o zdolności do pracy i chorób zawodowych narządu słuchu i głosu.

Zakres wiedzy:

- 1) epidemiologia zawodowego uszkodzenia słuchu;
- 2) dopuszczalne poziomy hałasu, indywidualna wrażliwość ucha, patomechanizm urazów akustycznych;
- 3) podstawy audiometrii i badań elektrofizjologicznych narządu słuchu i równowagi;
- 4) klinika uszkodzeń słuchu i szumów usznych, zasady nowoczesnej diagnostyki i postępowania orzeczniczego;

- 5) epidemiologia chorób zawodowych narządu głosu;
- 6) diagnostyka i orzecznictwo dysfonii zawodowych;
- 7) profilaktyka i leczenie zaburzeń głosu.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

7. Kurs: „Ostre zatrucia w praktyce lekarza medycyny pracy”

Cel kursu: nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie zasad postępowania w ostrych zatruciach, ze szczególnym uwzględnieniem zatruc zawodowych i zasad organizacji pierwszej pomocy w zakładzie pracy.

Zakres wiedzy:

- 1) informacja toksykologiczna;
- 2) ogólne zasady postępowania w ostrych zatruciach;
- 3) związki o działaniu żrącym;
- 4) związki o działaniu methemoglobino tworzącym;
- 5) trucizny o działaniu hepatotoksycznym;
- 6) ostre zatrucia gazami;
- 7) zatrucia środkami ochrony roślin;
- 8) ostre zatrucia alkoholem etylowym i alkoholami niekonsumpcyjnymi;
- 9) problematyka narkotyków;
- 10) diagnostyka laboratoryjna ostrych zatruc;
- 11) odtrutki stosowane w ostrych zatruciach;
- 12) ostre zatrucie jako choroba zawodowa lub wypadek przy pracy – zasady orzecznictwa.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

8. Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców oraz orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do pracy na stanowisku kierowcy”

Cel kursu: nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców oraz orzecznictwa lekarskiego do pracy na stanowisku kierowcy.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawy prawne orzecznictwa o zdolności do kierowania pojazdami i pracy na stanowisku kierowcy;
- 2) zasady orzecznictwa lekarskiego o zdolności do kierowania pojazdami i predyspozycjach zdrowotnych do pracy na stanowisku kierowcy;
- 3) metodyka badań stanu narządu wzroku oraz narządu słuchu i równowagi;
- 4) ocena zdolności do kierowania pojazdami ze względu na ewentualne schorzenia lub stan narządów i układów, których sprawność jest istotna dla bezpiecznego kierowania pojazdem;
- 5) informacje o wypadkowości drogowej;

6) czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące na stanowisku pracy kierowcy.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 8 dni (64 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Program kursu jest zgodny ze szkoleniem z zakresu przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców, o którym mowa w przepisach o badaniach lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami.

9. Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich i wydawania orzeczeń lekarskich osobom ubiegającym się lub posiadającym pozwolenie na broń i orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do posługiwania się bronią w ramach obowiązków zawodowych”

Cel kursu: nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń oraz orzecznictwa lekarskiego do pracy na stanowiskach wymagających posługiwania się bronią.

Zakres wiedzy:

- 1) wybrane przepisy o broni i amunicji, ochronie osób i mienia;
- 2) zasady orzecznictwa lekarskiego, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów prawnych dotyczących orzekania o sprawności psychofizycznej do dysponowania bronią, uzyskania licencji pracownika ochrony fizycznej i ochrony technicznej;
- 3) metodyka badań układu nerwowego, stanu psychicznego, stanu narządu wzroku, stanu narządu słuchu i równowagi oraz sprawności układu ruchu;
- 4) problematyka alkoholizmu i uzależnień od substancji psychoaktywnych;
- 5) sposób dokumentowania badań;
- 6) orzecznictwo o braku lub istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na stanowiskach, na których istnieje możliwość użycia broni.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Program kursu jest zgodny ze szkoleniem z zakresu przeprowadzania badań lekarskich osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń, o którym mowa w przepisach o badaniach lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń.

10. Kurs: „Medycyna morska, tropikalna i podwodna; problemy ochrony zdrowia pracowników”

Cel kursu: nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich i orzekania o zdolności do pracy na morzu, w warunkach tropikalnych i pod wodą.

Zakres wiedzy:

- 1) medycyna morska:
 - a) regulacje prawne ochrony zdrowia na morzu,
 - b) wymagania i przeciwwskazania zdrowotne do pracy na morzu,

- c) informacje o zachorowalności i wypadkowości wśród marynarzy, rybaków, pilotów i pracowników platform wiertniczych,
 - d) zasady, środki i możliwości pomocy medycznej na statku,
 - e) stres związany z warunkami pracy na morzu;
- 2) medycyna tropikalna:
- a) charakterystyka klimatu gorącego, aklimatyzacja oraz termoregulacja w klimacie gorącym,
 - b) podstawowe problemy higieny tropikalnej,
 - c) kryteria kwalifikacji zdrowotnej kandydatów do pracy w tropiku,
 - d) psychologiczne aspekty kwalifikacji do pracy w tropiku,
 - e) szczepienia ochronne przed wyjazdem do tropiku,
 - f) choroby zawodowe nabyte w czasie pracy w warunkach klimatu gorącego,
 - g) aktualna sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych i inwazyjnych na świecie;
- 3) medycyna podwodna:
- a) środowisko wodne,
 - b) technologia nurkowania,
 - c) kwalifikacje zdrowotne do nurkowania,
 - d) urazy ciśnieniowe,
 - e) choroba dekompresyjna,
 - f) komora hiperbaryczna – praca w warunkach podwyższonego ciśnienia.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Kurs spełnia wymagania przeszkolenia, o którym mowa w przepisach o przeprowadzaniu badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy.

11. Kurs: „Szczepienia ochronne ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w ochronie zdrowia pracujących”

Cel kursu: nabycie przez lekarza kwalifikacji pozwalających na wykonywanie szczepień ochronnych.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawy prawne przeprowadzania szczepień ochronnych;
- 2) ogólne zasady przeprowadzania szczepień ochronnych (wskazania, przeciwwskazania, odczyny niepożądane);
- 3) szczepienia obowiązkowe i zalecane;
- 4) zasady finansowania szczepień;
- 5) szczepienia ochronne jako element ochrony zdrowia pracowników przed szkodliwym działaniem czynników biologicznych występujących w środowisku pracy;
- 6) szczepienia w praktyce lekarza medycyny pracy.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Kurs spełnia wymogi kursu specjalistycznego, o którym mowa w przepisach o zapobieganiu zakażeniom i chorobom zakaźnym oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

12. Kurs podsumowujący: „Medycyna i higiena pracy”

Cel kursu: poszerzenie i podsumowanie wiedzy w zakresie higieny pracy i klinicznej medycyny pracy, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszych osiągnięć w poszczególnych dziedzinach medycyny pracy, zapoznanie słuchaczy z formą egzaminu specjalizacyjnego.

Zakres wiedzy:

- 1) informacja o zmianie lub wejściu w życie nowych regulacji prawnych istotnych w praktyce lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną;
- 2) problemy dotyczące orzekania o predyspozycjach zdrowotnych do wykonywania pracy na wybranych stanowiskach;
- 3) wybrane zagadnienia z toksykologii metali;
- 4) skutki zdrowotne i regulacje prawne dotyczące zawodowego narażenia na cytostatyki;
- 5) podstawy prawne orzekania o niepełnosprawności i zatrudniania osób niepełnosprawnych;
- 6) zasady dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- 7) zasady przeprowadzania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy.

Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin dydaktycznych), w drugim roku trwania modułu specjalistycznego w zakresie medycyny pracy.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

13. Kurs: „Ratownictwo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu kursu wykaże się znajomością zaawansowanych technik resuscytacji krążeniowo-oddechowej oraz ratunkowego leczenia urazów.

Zakres wiedzy:

Dzień I. Wprowadzenie do medycyny ratunkowej, mechanizmy powstawania bólu oraz metody kontroli bólu przewlekłego:

- 1) historia rozwoju medycyny ratunkowej;
- 2) założenia organizacyjne i zadania medycyny ratunkowej we współczesnych systemach ochrony zdrowia. Podstawy prawne w Polsce;
- 3) struktura, organizacja i funkcjonowanie szpitalnego oddziału ratunkowego;
- 4) epidemiologia nagłych zagrożeń zdrowia i życia;
- 5) monitorowanie funkcji życiowych i ocena kliniczna pacjenta w szpitalnym oddziale ratunkowym;
- 6) śródszpitalna segregacja medyczna – *triage* śródszpitalny, dokumentacja medyczna, ruch chorych w SOR;
- 7) definicja i patomechanizm bólu przewlekłego;
- 8) klasyfikacja bólu;
- 9) ocena kliniczna chorego z bólem;

- 10) ocena nasilenia bólu (ilościowa) – skale bólowe;
- 11) charakterystyka bólu (ocena jakościowa) – kwestionariusze i inne narzędzia oceny jakościowej;
- 12) ocena skuteczności leczenia bólu przewlekłego;
- 13) ocena kliniczna chorego z bólem przewlekłym;
- 14) farmakoterapia bólu;
- 15) nefarmakologiczne metody kontroli bólu;
- 16) skutki niewłaściwej kontroli bólu.

Dzień II. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa:

- 1) epidemiologia, klinika i diagnostyka nagłego zatrzymania krążenia;
- 2) podstawy zaawansowanej resuscytacji oddechowej u dorosłych: ratunkowa drożność dróg oddechowych, techniki prowadzenia oddechu zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności wentylacji zastępczej;
- 3) podstawy zaawansowanej resuscytacji krążenia u dorosłych: techniki bezprzyrządowego wspomaganie krążenia, technologie krążenia zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności krążenia zastępczego;
- 4) elektroterapia w nagłym zatrzymaniu krążenia i w stanach zagrażających NZK;
- 5) ratunkowe dostępy donaczyniowe;
- 6) farmakoterapia nagłego zatrzymania krążenia.

Dzień III. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa (cd.):

- 1) epidemiologia i klinika nagłych zatrzymań krążenia u dzieci, odrębności anatomiczno-fizjologicznych wieku dziecięcego;
- 2) specyfika zaawansowanej resuscytacji krążeniowo-oddechowej noworodków, niemowląt i dzieci: drożność dróg oddechowych, wentylacja zastępcza, wspomaganie krążenia, farmako- i płynoterapia;
- 3) współczesne zalecenia i algorytmy prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej: zespół resuscytacyjny – jego zadania i monitorowanie skuteczności;
- 4) resuscytacja krążeniowo-oddechowa w sytuacjach szczególnych: wstrząs anafilaktyczny, wstrząs kardiogeny, wstrząs septyczny, resuscytacja ciężarnych, podtopienie, hipotermia, porażenie prądem/piorunem, ostry zespół wieńcowy, udar mózgowy;
- 5) etyczne i prawne aspekty resuscytacji krążeniowo-mózgowej, DNR, stwierdzenie zgonu, śmierć mózgu;
- 6) wprowadzenie do intensywnej terapii poresuscytacyjnej: wentylacja zastępcza, protekcja centralnego układu nerwowego, hipotermia terapeutyczna, terapia nerkozastępcza, tlenoterapia hiperbaryczna.

Dzień IV. Ratunkowe leczenie urazów:

- 1) epidemiologia okołourazowych mnogich, ciężkich obrażeń ciała;
- 2) zadania ratownictwa medycznego i medycyny ratunkowej w postępowaniu okołourazowym: centra urazowe w Polsce – legislacja, finansowanie;
- 3) wstępna ocena poszkodowanych i postępowanie ratunkowe w mnogich obrażeniach okołourazowych w okresie przedszpitalnym: ocena kinetyki urazu, raport przedszpitalny, przekaz telemedyczny, transport chorego z obrażeniami okołourazowymi;
- 4) ocena wtórna pacjenta z mnogimi obrażeniami w szpitalnym oddziale ratunkowym: resuscytacja okołourazowa, *triage* śródszpitalny, diagnostyka przyłóżkowa, skale ciężkości urazów;
- 5) *Trauma team*: organizacja, zadania w leczeniu wstępnym obrażeń, ocena skuteczności;
- 6) krwotoki, okołourazowa resuscytacja płynowa;

- 7) wybrane procedury leczenia okołourazowego: drożność dróg oddechowych, torakotomia ratunkowa, drenaż opłucnowy, *damage control*.

Dzień V. Ratunkowe leczenie urazów (cd.):

- 1) specyfika urazów i postępowania okołourazowego u dzieci;
- 2) wybrane sytuacje leczenia okołourazowego: urazy u ciężarnych, obrażenia u osób w wieku podeszłym, urazy głowy i rdzenia kręgowego, urazy twarzoczaszki, urazy narządu wzroku, urazy klatki piersiowej, urazy kończyn, urazy jamy brzusznej i miednicy małej, urazy oparzeniowe, urazy postrzałowe;
- 3) zdarzenia masowe i katastrofy, *triage* przedszpitalny.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz sprawdzian testowy i sprawdzian praktyczny z wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

14. Kurs: „Zdrowie publiczne”

Część I: Zdrowie publiczne

Zakres wiedzy:

1. Wprowadzenie do zagadnień zdrowia publicznego:

- 1) ochrona zdrowia a zdrowie publiczne, geneza, przedmiot zdrowia publicznego jako dyscypliny naukowej i działalności praktycznej;
- 2) wielosektorowość i multidyscyplinarność ochrony zdrowia, prozdrowotna polityka publiczna w krajach wysokorozwiniętych;
- 3) aktualne problemy zdrowia publicznego w Polsce i UE.

2. Organizacja i ekonomika zdrowia:

- 1) systemy ochrony zdrowia na świecie - podstawowe modele organizacji i finansowania, transformacje systemów – ich przyczyny, kierunki i cele zmian;
- 2) zasady organizacji i finansowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce;
- 3) instytucje zdrowia publicznego w Polsce: Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Krajowe Centrum Do Spraw AIDS, zadania własne samorządu terytorialnego oraz administracji centralnej: organizacja, zadania, instrumenty działania;
- 4) wspólnotowe i międzynarodowe regulacje prawne ochrony zdrowia;
- 5) podstawowe pojęcia ekonomii zdrowia: popyt i podaż świadczeń zdrowotnych; odmienności rynku świadczeń zdrowotnych od innych towarów i usług, asymetria informacji i pełnomocnictwo, koncepcje potrzeby zdrowotnej, równość i sprawiedliwość społeczna oraz efektywność jako kryterium optymalnej alokacji zasobów, koszty bezpośrednie i pośrednie choroby, koszty terapii i następstw choroby;
- 6) ocena technologii medycznych jako narzędzie podejmowania decyzji alokacji publicznych środków na opiekę zdrowotną;
- 7) zasady funkcjonowania systemu refundacji leków w Polsce: cele i narzędzia polityki lekowej państwa a regulacje wspólnotowe;
- 8) wskaźniki stanu zdrowia i funkcjonowania opieki zdrowotnej w krajach OECD.

3. Zdrowie ludności i jego ocena:

- 1) pojęcie zdrowia i choroby – przegląd wybranych koncepcji teoretycznych;
- 2) społeczne i ekonomiczne determinanty zdrowia;

- 3) podstawowe pojęcia epidemiologii, mierniki rozpowszechnienia zjawisk zdrowotnych w populacji;
- 4) epidemiologia jako narzędzie zdrowia publicznego: źródła informacji o sytuacji zdrowotnej oraz określanie potrzeb zdrowotnych ludności;
- 5) sytuacja zdrowotna Polski na tle Europy i świata;
- 6) procesy demograficzne a planowanie celów systemu ochrony zdrowia;
- 7) epidemiologia wybranych chorób zakaźnych: zakażenia wewnątrzszpitalne w Polsce i w Europie.

4. Promocja i profilaktyka zdrowotna:

- 1) podstawowe definicje: profilaktyka, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna;
- 2) geneza, kierunki działania i strategię promocji zdrowia;
- 3) rola edukacji pacjenta w systemie opieki zdrowotnej;
- 4) zasady Evidence Based Public Health;
- 5) programy zdrowotne jako narzędzie profilaktyki i promocji zdrowia (Narodowy Program Zdrowia, Narodowy Program Zwalczania Chorób Nowotworowych, Narodowy Program Przeciwdziałania Chorobom Cywilizacyjnym – POL-HEALTH, Narodowy Program Wyrównywania Dostępności do Profilaktyki i Leczenia Chorób Układu Sercowo Naczyniowego POLKARD, Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce, Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, przegląd programów samorządowych).

5. Bioetyka:

- 1) etyczne podstawy zdrowia publicznego: prawa człowieka a system opieki zdrowotnej, etyczne modele systemów opieki zdrowotnej, wolność indywidualna i jej granice w obszarze polityki zdrowotnej, solidaryzm społeczny, sprawiedliwość w dostępie do świadczeń zdrowotnych, równy dostęp do świadczeń zdrowotnych;
- 2) kluczowe wartości zdrowia publicznego: wartość zdrowia, wartość autonomii pacjenta, prywatność, zdrowie populacji, odpowiedzialność obywatela a odpowiedzialność władz publicznych za jego zdrowie;
- 3) wybrane dylematy etyczne zdrowia publicznego: równość dostępu do świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wysoka jakość świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wszechstronność a równość w dostępie do świadczeń, pluralizm światopoglądowy a działania władz publicznych w obszarze zdrowia publicznego, wyrównywanie nierówności zdrowotnych, refundacja kosztów leczenia i leków, finansowanie procedur o wysokiej kosztocłonności, finansowanie leczenia chorób rzadkich;
- 4) rola lekarza w zdrowiu publicznym: lekarskie standardy etyczne i ich związek ze zdrowiem publicznym, lekarz w promocji i profilaktyce zdrowotnej, konflikty interesów pracowników ochrony zdrowia;
- 5) zagadnienia zdrowia publicznego w wybranych regulacjach bioetycznych: regulacje etyczne samorządów zawodów medycznych, Europejska Konwencja Bioetyczna.

Czas trwania części I: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Część II: Orzecznictwo lekarskie

Zakres wiedzy:

- 1) system zabezpieczenia społecznego choroby i jej następstw w Polsce;
- 2) rodzaje świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz warunki ich nabywania;
- 3) ogólne zasady i tryb przyznawania świadczeń dla ubezpieczonych i ich rodzin;
- 4) rola i zadania lekarzy leczących w procesie ubiegania się przez pacjenta o przyznanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego;

- 5) rola orzecznictwa lekarskiego w zabezpieczeniu społecznym;
- 6) zasady i tryb orzekania lekarskiego o:
 - a) czasowej niezdolności do pracy,
 - b) potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej,
 - c) okolicznościach uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego lub przedłużonego okresu zasiłkowego,
 - d) celowości przekwalifikowania zawodowego,
 - e) prawie do renty socjalnej,
 - f) niezdolności do pracy zarobkowej i jej stopniach,
 - g) całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym,
 - h) inwalidztwie funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych,
 - i) niezdolności do samodzielnej egzystencji,
 - j) okresie trwania: niezdolności do pracy, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, niezdolności do samodzielnej egzystencji,
 - k) niepełnosprawności dzieci i dorosłych,
 - l) procentowym uszczerbku na zdrowiu;
- 7) opiniodawstwo sądowo-lekarskie;
- 8) Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF);
- 9) orzecznictwo lekarskie w ubezpieczeniach komercyjnych;
- 10) rola kompleksowej rehabilitacji w prewencji rentowej.

Czas trwania części II: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Czas trwania kursu ogółem – część I i część II: 8 dni (64 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

15. Kurs: „Prawo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu kursu wykaże się znajomością podstawowych przepisów prawa w zakresie wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentystry oraz odpowiedzialności.

Zakres wiedzy:

- 1) zasady sprawowania opieki zdrowotnej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zasady wykonywania działalności leczniczej:
 - a) świadczenia zdrowotne,
 - b) podmioty lecznicze – rejestracja, zasady działania, szpitale kliniczne, nadzór,
 - c) działalność lecznicza lekarza, lekarza dentystry w formie praktyki zawodowej,
 - d) nadzór specjalistyczny i kontrole;
- 3) zasady wykonywania zawodu lekarza:
 - a) definicja zawodu lekarza,
 - b) prawo wykonywania zawodu,
 - c) uprawnienia i obowiązki zawodowe lekarza,
 - d) kwalifikacje zawodowe,
 - e) eksperyment medyczny,
 - f) zasady prowadzenia badań klinicznych,
 - g) dokumentacja medyczna,

- h) prawa pacjenta a powinności lekarza (pojęcie świadomej zgody, prawo do odmowy udzielenia świadczenia),
- i) stwierdzenie zgonu i ustalenie przyczyn zgonu;
- 4) zasady powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego:
 - a) prawa i obowiązki osoby ubezpieczonej i lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,
 - b) organizacja udzielania i zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego,
 - c) dokumentacja związana z udzielaniem świadczeń z tytułu ubezpieczenia;
- 5) zasady wypisywania recept na leki oraz zleceń na wyroby medyczne;
- 6) zasady działania samorządu lekarskiego:
 - a) zadania izb lekarskich,
 - b) prawa i obowiązki członków samorządu lekarskiego,
 - c) odpowiedzialność zawodowa lekarzy – postępowanie wyjaśniające przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, postępowanie przed sądem lekarskim,
- 7) uregulowania szczególne dotyczące postępowania lekarza w innych ustawach, w tym w szczególności:
 - a) sztucznej prokreacji,
 - b) przeszczepiania narządów i tkanek,
 - c) przerywania ciąży,
 - d) zabiegów estetycznych,
 - e) leczenia paliatywnego i stanów terminalnych,
 - f) chorób psychicznych,
 - g) niektórych chorób zakaźnych,
 - h) przeciwdziałania i leczenia uzależnień,
 - i) badań klinicznych;
- 8) odpowiedzialność prawna lekarza – karna, cywilna:
 - a) odpowiedzialność karna (nieudzielenie pomocy, działanie bez zgody, naruszenie tajemnicy lekarskiej),
 - b) odpowiedzialność cywilna (ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie działalności podstawowej jednostki medycyny pracy

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) zadania podstawowej jednostki służby medycyny pracy;
- 2) zasady opracowywania oceny potrzeb zdrowotnych dla pracowników zatrudnionych w warunkach stwarzających szczególne ryzyko zdrowotne;
- 3) zasady orzekania o zdolności do pracy w konkretnych warunkach środowiskowych, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ochrony zdrowia;

- 4) zasady przeprowadzania badań profilaktycznych (wstępnych, okresowych i kontrolnych) pracowników oraz badań profilaktycznych kandydatów do szkół ponadgimnazjalnych i wyższych, uczniów i studentów, uczestników studiów doktoranckich, którzy w trakcie praktycznej nauki zawodu są narażeni na czynniki szkodliwe, uciążliwe i niebezpieczne dla zdrowia;
- 5) zasady kierowania na konsultację do wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy;
- 6) sporządzanie umowy z pracodawcą w celu sprawowania profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami;
- 7) interpretowanie danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych;
- 8) przeprowadzanie wizytacji stanowisk pracy;
- 9) ocena stanu zdrowia podopiecznych objętych profilaktyczną opieką zdrowotną;
- 10) prowadzenie dokumentacji medycznej indywidualnej i zbiorczej określonej w przepisach prawa dotyczących dokumentacji medycznej w służbie medycyny pracy oraz dokumentowania chorób zawodowych;
- 11) dokonanie oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- 12) zasady postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
- 13) metody działań mających na celu zapobieganie chorobom zawodowym i chorobom pośrednio związanych z pracą (profilaktyka medyczna i techniczna).

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) wykonanie badań profilaktycznych (wstępne, okresowe i kontrolne), z określeniem zakresu badań i ich częstotliwości w zależności od rodzaju narażenia zawodowego wraz ze sporządzeniem dokumentacji medycznej (co najmniej 200 pod nadzorem kierownika stażu, 600 samodzielnie);
- 2) zinterpretowanie danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych (50 pod nadzorem kierownika stażu, 50 samodzielnie);
- 3) uczestniczenie w wizytacji 10 stanowisk pracy w zakładach, nad którymi jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną i sporządzić wnioski z wizytacji z dokonaniem wpisów do księgi wizytacji stanowisk pracy (5 pod kierunkiem kierownika stażu i 5 samodzielnie);
- 4) dokonanie oceny stanu zdrowia pracowników wybranego zakładu pracy, nad którym jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną (1 pod nadzorem kierownika stażu, 1 samodzielnie);
- 5) przeprowadzenie postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej u pracownika objętego opieką profilaktyczną (skierowanie na badanie do jednostki orzeczniczej, opracowanie karty oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej – opracowanie 5 przypadków pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie). W przypadku braku podejrzeń chorób zawodowych w trakcie odbywania stażu należy przeprowadzić postępowanie na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu;
- 6) opracowanie opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności (1 opracowanie pod kierunkiem kierownika stażu, 1 samodzielnie).

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;

- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 50 tygodni (250 dni roboczych). Dopuszcza się realizację stażu w częściach, z których każda nie powinna być krótsza niż 2 miesiące.

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy lub ww. stażu (zalecane jest odbywanie stażu w różnych jednostkach).

2. Staż kierunkowy w zakresie organizacji ochrony zdrowia pracujących

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) podstawy prawne profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi i pobierającymi praktyczną naukę zawodu;
- 2) struktura organizacyjna służby medycyny pracy (SMP);
- 3) zadania służby medycyny pracy (jednostek podstawowych i wojewódzkich SMP, instytutów naukowo-badawczych w dziedzinie medycyny pracy);
- 4) zasady nadzoru wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy nad podstawowymi jednostkami medycyny pracy;
- 5) współpartnerzy w realizacji zadań SMP w ochronie zdrowia pracujących (zakres współpracy, zasady wymiany informacji):
 - a) wewnątrz systemu SMP: lekarze specjaliści, pielęgniarki, psychologzy, ergonomiści,
 - b) na zewnątrz systemu SMP: pracodawcy, służba bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP), pracownicy (związki zawodowe), Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Inspekcja Pracy, lekarze POZ, instytucje ubezpieczeniowe;
- 6) zasady opracowywania i realizacji zakładowych programów promocji zdrowia.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) uczestniczenie w 5 kontrolach jednostek podstawowych SMP wynikających z nadzoru i współuczestniczenie w opracowaniu protokołów pokontrolnych oraz sporządzenie samodzielnie 2 protokołów;
- 2) opracowanie ramowego projektu zakładowego programu promocji zdrowia (2 programy pod kierunkiem kierownika stażu).

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy lub ww. stażu.

3. Staż kierunkowy w zakresie klinicznej medycyny pracy

Cel stażu: przygotowanie lekarzy do samodzielnego wykonywania podstawowej diagnostyki specjalistycznej w zakresie badań profilaktycznych:

- 1) narządu wzroku:
 - a) anatomia, fizjologia i podstawy patofizjologii narządu wzroku,

- b) zasady oceny narządu wzroku (wywiad, badanie ostrości wzroku do dali i bliży, badanie pola widzenia, refrakcji, poczucia barw, widzenie zmierzchowe, wrażliwość na olśnienie), podstawowe badanie okulistyczne,
- c) podstawy optyki okulistycznej,
- d) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami/wadami narządu wzroku;
- 2) układu nerwowego:
 - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz chorób mięśni,
 - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie neurologiczne;
 - c) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz chorobami mięśni;
- 3) narządu słuchu i równowagi:
 - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób otorynolaryngologicznych,
 - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie otorynolaryngologiczne, ocena audiogramów,
 - c) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami otorynolaryngologicznymi;
- 4) dermatologii:
 - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób skóry,
 - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie dermatologiczne,
 - c) ocena alergenowych testów skórnych,
 - d) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami skóry.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) epidemiologia, etiologia i patomechanizm chorób zawodowych i chorób pośrednio związanych z pracą;
- 2) diagnostyka, rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie ww. chorobom;
- 3) aktualne standardy postępowania w chorobach zawodowych;
- 4) zasady orzecznictwa;
- 5) dokumentowanie chorób zawodowych;
- 6) procedury przeprowadzania badania profilaktycznego w trybie odwoławczym;
- 7) zasady oceny narządu wzroku, słuchu i równowagi, układu nerwowego, układu ruchu;
- 8) zasady wykonywania badań czynnościowych płuc i wydolności układu oddechowego.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych ambulatoryjnie (25 przypadków pod kierunkiem kierownika stażu, 10 przypadków samodzielnie);
- 2) uczestniczenie w postępowaniu diagnostyczno-orzeczniczym u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych w oddziale chorób zawodowych (10 przypadków pod kierunkiem kierownika stażu, 5 przypadków samodzielnie);
- 3) nabycie umiejętności interpretowania danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy (20 pod kierunkiem kierownika stażu, 10 samodzielnie);
- 4) przeprowadzenie badań profilaktycznych w trybie odwoławczym od zaświadczenia wydanego przez lekarza podstawowej jednostki służby medycyny pracy (10 badań pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie) – w przypadku braku tej liczby badań odwoławczych dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji medycznej badań odwoławczych;

- 5) udzielenie konsultacji dla jednostki podstawowej SMP lub wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy (10 konsultacji pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie) – w przypadku braku tej liczby konsultacji dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji z udzielonych wcześniej konsultacji;
- 6) nabycie umiejętności opracowania opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności (1 opinia pod kierunkiem kierownika stażu, 1 samodzielnie);
- 7) nabycie umiejętności przeprowadzenia podstawowego badania okulistycznego, laryngologicznego, neurologicznego, dermatologicznego i interpretować wyniki tych badań, w tym:
 - a) badania okulistyczne (30 badań pod kierunkiem lekarza specjalisty, 20 badań samodzielnie),
 - b) badania laryngologiczne (30 badań pod kierunkiem lekarza specjalisty, 20 badań samodzielnie),
 - c) badania neurologiczne (30 badań pod kierunkiem lekarza specjalisty, 20 badań samodzielnie),
 - d) badania dermatologiczne (30 badań pod kierunkiem lekarza specjalisty, 20 badań samodzielnie);
- 8) interpretowanie wyników badań diagnostycznych, w tym:
 - a) badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego, nerwowego i kostno-stawowego w zespole wibracyjnym (próba oziębiana, termometria skórna, palestezjometria, zdjęcia RTG - 10 badań pod kierunkiem kierownika stażu, 10 samodzielnie),
 - b) testów ekspozycyjnych (5 pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie),
 - c) zdjęć RTG w pylicy płuc (10 pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie),
 - d) badań czynnościowych i wydolnościowych układu oddechowego (30 pod kierunkiem kierownika stażu, 20 samodzielnie),
 - e) badań reaktywności skurczowej oskrzeli (10 pod kierunkiem kierownika stażu, 10 samodzielnie),
 - f) alergenowych testów skórnych (10 pod kierunkiem kierownika stażu, 5 samodzielnie),
 - g) audiogramu tonalnego (30 pod kierunkiem kierownika stażu, 10 samodzielnie),
 - h) badań laryngostroboskopowych (5 pod kierunkiem kierownika stażu),
 - i) badań EEG i przewodnictwa nerwów obwodowych (po 5 pod kierunkiem kierownika stażu).

Uwaga: W przypadku braku w trakcie trwania stażu wystarczającej liczby osób kierowanych do Poradni/Przychodni lub Oddziału Szpitalnego Chorób Zawodowych należy wykonać ww. zadania na podstawie danych symulowanych, opracowanych przez kierownika stażu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy lub ww. stażu.

Czas trwania stażu: łącznie 16 tygodni (80 dni roboczych):

- 1) 2 tygodnie – oddział szpitalny chorób zawodowych;

- 2) 6 tygodni w jednej z następujących jednostek: poradnia chorób zawodowych wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy (WOMP), przychodnia chorób zawodowych instytutu naukowo-badawczego w dziedzinie medycyny pracy;
- 3) 8 tygodni (4 x po 2 tygodnie w każdej z następujących poradni specjalistycznych: okulistyczna, laryngologiczna, neurologiczna, dermatologiczna). Staż można odbyć w poradniach i pracowniach specjalistycznych działu konsultacyjnego WOMP lub w przychodni chorób zawodowych instytutu naukowo-badawczego w dziedzinie medycyny pracy.

4. Staż kierunkowy w zakresie chorób zakaźnych

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) drogi szerzenia się i okresy wylęgania chorób zakaźnych, które mogą być spowodowane czynnikami biologicznymi występującymi w środowisku pracy;
- 2) objawy kliniczne, rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie chorobom zakaźnym, ze szczególnym uwzględnieniem wirusowego zapalenia wątroby B i C, chorób zakaźnych przewodu pokarmowego, AIDS, chorób odzwierzęcych, chorób przenoszonych przez kleszcze;
- 3) szczepienia ochronne.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) uczestniczenie pod kierunkiem kierownika stażu w postępowaniu diagnostyczno-orzeczniczym chorych hospitalizowanych w oddziale i leczonych ambulatoryjnie;
- 2) przeprowadzenie samodzielnie badań podmiotowych i przedmiotowych chorych wskazanych przez kierownika stażu, ustalenie wstępnego rozpoznania klinicznego i zaproponowanie badań diagnostycznych;
- 3) opanowanie praktycznych zasad pobierania materiału biologicznego (krew, płwocina, płyny ustrojowe, wymazy itp.);
- 4) interpretowanie badań serologicznych, bakteriologicznych i wirusologicznych;
- 5) asystowanie w biopsji wątroby i zapoznanie się z interpretacją wyników biopsji.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chorób zakaźnych ww. lub stażu.

5. Staż kierunkowy w zakresie ortopedii

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) postępowanie diagnostyczno-orzecznicze w chorobach układu ruchu mogących być następstwem nadmiernego przeciążenia układu ruchu w szczególności;
- 2) przewlekłe zapalenie ścięgien i pochewek ścięgniastych;
- 3) przewlekłe uszkodzenie łokotki;
- 4) przewlekłe uszkodzenie torebki stawowej i kaletki maziowej;
- 5) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku;
- 6) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej;

- 7) zmęczeniowe złamanie kości.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) uczestniczenie pod kierunkiem kierownika stażu w postępowaniu diagnostyczno-orzeczniczym chorych hospitalizowanych w oddziale i leczonych ambulatoryjnie;
- 2) opanowanie umiejętności przeprowadzenia badania ortopedycznego, przeprowadzanie samodzielnie badań podmiotowych i przedmiotowych chorych wskazanych przez kierownika stażu, ustalenie wstępnego rozpoznania klinicznego i zaproponowanie badań diagnostycznych;
- 3) interpretowanie zdjęć RTG układu ruchu;
- 4) interpretowanie wyniki badań wykonanych innymi technikami obrazowania.

Forma zaliczenia stażu kierunkowego (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie ortopedii i traumatologii narządu ruchu lub ww. stażu.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

W trakcie trwania modułu specjalistycznego w zakresie medycyny pracy lekarz jest zobowiązany do wykonania procedur medycznych samodzielnie oraz pod kierunkiem kierownika stażu lub kierownika specjalizacji w liczbie przedstawionej w tabeli.

Procedury medyczne	Wykonanie samodzielne	Wykonanie pod kierunkiem
1. Badania profilaktyczne (wstępne, okresowe i kontrolne), z określeniem zakresu badań i ich częstotliwości w zależności od rodzaju narażenia zawodowego wraz ze sporządzeniem dokumentacji medycznej.	600	200
2. Interpretacja danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych.	50	50
3. Uczestniczenie w wizytacji stanowisk pracy w zakładach, nad którymi jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną i sporządzenie wniosków z wizytacji z dokonaniem wpisów do księgi wizytacji stanowisk pracy.	5	5
4. Ocena stanu zdrowia pracowników wybranego zakładu pracy, nad którym jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną	1	1
5. Przeprowadzenie postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej u pracownika objętego opieką profilaktyczną (skierowanie na badanie do jednostki orzeczniczej, opracowanie karty oceny narażenia	5	5

Program specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej lub medycyny pracy

zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej)		
6. Opracowanie opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności	–	1
7. Uczestniczenie w kontrolach jednostek podstawowych SMP wynikających z nadzoru i współuczestniczenie w opracowaniu protokołów pokontrolnych	2	5
8. Opracowanie ramowego projektu zakładowego programu promocji zdrowia	–	2
9. Przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych ambulatoryjnie	10	25
10. Przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych w oddziale chorób zawodowych	5	10
11. Interpretowanie danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy	10	20
12. Przeprowadzanie badań profilaktycznych w trybie odwoławczym od zaświadczenia wydanego przez lekarza podstawowej jednostki służby medycyny pracy	5	10
13. Udzielanie konsultacji dla jednostki podstawowej SMP lub wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy	5	10
14. Przeprowadzenie podstawowego badania okulistycznego i interpretowanie wyników tego badania	20	30
15. Przeprowadzenie podstawowego badania laryngologicznego i interpretowanie wyników tego badania	20	30
16. Przeprowadzenie podstawowego badania neurologicznego i interpretowanie wyników tego badania	20	30
17. Przeprowadzenie podstawowego badania dermatologicznego i interpretowanie wyników tego badania	20	30
18. Interpretacja wyników badań diagnostycznych:		
– badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego, nerwowego i kostno-stawowego w zespole wibracyjnym (próba oziębienia, termometria skórna, palestezjometria, zdjęcia RTG),	10	10
– testów ekspozycyjnych,	5	5
– zdjęć RTG w pylicy płuc,	5	10
– badań czynnościowych i wydolności układu oddechowego,	20	30
– badań reaktywności skurczowej oskrzeli,	10	10
– alergenowych testów skórnych,	5	10
– audiogramu tonalnego,	10	30
– badania laryngostroboskopowego,	–	5
– badania EEG i przewodnictwa nerwów obwodowych.	5	5

D – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie diabetologii, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i z czasopism naukowych z zakresu diabetologii, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej towarzystw naukowych

Lekarz powinien aktywnie uczestniczyć w konferencjach, seminariach, zjazdach, posiedzeniach naukowych Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy (zaleca się obecność na wszystkich posiedzeniach naukowych Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy)

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz zobowiązany jest do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy pogładowej – na temat objęty programem specjalizacji.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownik specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skracając czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie nie wykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu – u kierownika kursu;
- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu – u kierownika stażu/specjalizacji.

2. Sprawdziany umiejętności praktycznych

Lekarz odbywający szkolenie w medycynie pracy zobowiązany jest do zaliczenia sprawdzianów z wymaganych umiejętności praktycznych po każdym stażu kierunkowym w formie potwierdzenia przez kierownika stażu, że lekarz wykonał samodzielnie badania lub

procedury medyczne wymienione w programie stażu lub uczestniczył (asystował) w ich wykonaniu.

3. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Bieżącej oceny nabywanych przez lekarza umiejętności praktycznych dokonuje kierownik specjalizacji lub kierownik stażu, w czasie poszczególnych staży. Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia po każdym stażu sprawdzianu umiejętności praktycznych, tj. wykonanych przez lekarza samodzielnie lub jako pierwsza asysta zabiegów i procedur medycznych objętych programem stażu, co zostaje odnotowane w karcie szkolenia specjalizacyjnego w formie potwierdzenia zaliczenia stażu.

4. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: pracą naukową lub pogładową.

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej, medycyny pracy wynosi 2 lata.

Lp.	Przebieg szkolenia	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1	Staż podstawowy w zakresie działalności podstawowej jednostki medycyny pracy	50	250
2	Staż kierunkowy w zakresie organizacji ochrony zdrowia pracujących	2	10
3	Staż kierunkowy w zakresie klinicznej medycyny pracy	16	80
4	Staż kierunkowy w zakresie chorób zakaźnych	1	5
5	Staż kierunkowy w zakresie ortopedii	1	5
6	Kursy specjalizacyjne	17 i 1 dzień	86
7	Urlopy wypoczynkowe	10 tyg. i 2 dni	52
8	Dni ustawowo wolne od pracy	5 tyg. i 1 dzień	26
9	Samokształcenie	1 tydz. i 3 dni	8
	Łącznie	104 tyg. i 2 dni	522
	Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	2 tyg. i 2 dni	12

W przypadku, gdy w czasie odbywania modułu podstawowego przypadnie rok przestępny, czas przewidziany na samokształcenie ulega zwiększeniu o jeden dzień.

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie medycyny pracy kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań testowych wielokrotnego wyboru z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania ustne problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

Załącznik do programu specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej lub medycyny pracy

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji programu specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. *W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
 - posiadanie w swojej strukturze organizacyjnej oddziału medycyny pracy lub innej komórki organizacyjnej posiadającej status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, udzielającej specjalistycznych świadczeń zdrowotnych z zakresu medycyny pracy.
2. *W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
 - a) posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji,
 - b) dysponowanie piśmiennictwem w zakresie higieny i fizjologii pracy, ergonomii, patologii zawodowej, psychologii pracy, prawa pracy, przepisów prawa dotyczących ochrony zdrowia pracujących.
3. *W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*
 - posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.
4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*
 - a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
 - b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.
5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*
 - posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji lub kierownika stażu kierunkowego określonych w programie specjalizacji.

6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*
– posiadanie sprzętu i materiałów do wykonania badań oraz dostępu do badań ważnych w diagnostyce prowadzonej w zakresie medycyny pracy.
7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
- a) prowadzenie działalności polegającej na udzielaniu pełnoprofilowych świadczeń medycznych w dziedzinie medycyny pracy,
 - a) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, w tym wykonywanie zabiegów i procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne, w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji, z uwzględnieniem staży kierunkowych,
 - b) prowadzenie diagnostyki właściwej dla oceny stanu zdrowia osób zatrudnionych w różnych warunkach narażenia zawodowego oraz w postępowaniu w związku z podejrzeniem choroby zawodowej, w tym w zakresie badań analitycznych, radiologicznych, czynnościowych układu oddechowego, czynnościowych osób narażonych na działanie drgań mechanicznych, audiometrii, laryngostroboskopii,
 - c) prowadzenie pracowni psychologii pracy wyposażonej odpowiednio do zadań służby medycyny pracy w zakresie badań i orzeczeń psychologicznych,
 - d) udzielanie świadczeń określonych w programie specjalizacji, proporcjonalnie do liczby miejsc szkoleniowych – ocena na podstawie danych statystycznych za 3 poprzednie lata.